

Miks noored uimasteid tarbivad?

Estis on hakatud narkomaania levikut ja sellega seotud ohtusid väga tõsiselt võtma. Narkoprobleemi vastu paaniliselt võideldes võib aga kasu asemel hoopis kahju sünnitada, kui unustatakse, miks noored üldse uimasteid tarbivad.

Ülemöödunud nädalal levinud uudis, et suur osa Tallinna kooliõpilastest on uimasteid proovinud, teadvustas kahtlemata probleemi tõsistust. Millist sõnumit kandis see aga nende noorte jaoks, kes ei ole veel narkootikumide proovinud ega kavatsenudki ehk seda teha?

Narkootikumide tarvitamiseks loovad soodsad eeldused noorukiea (15/16–18/20) iseärasustest tulenevad põhjused. Teatud eas noortel on vajadus tunda, et nad kuuluvad teiste omasuguste hulka – uimasteid proovitakse sageli sõprade või tuttavate surve, samuti võitmaks eakaaslaste tunnustust. Isegi kui noorel ei ole uimastid mõttessegi tulnud, paneb teadmine, justkui oleks enamik õpilasi neid juba pruukinud, teda teistest erinevana tundma.

Uimastid on noorele inimesele üks viis rahuldada eale iseloomulikku uudishimu, katsetamis- ja riskivajadust. Samuti võimalus piire proovida, tähelepanu tõmmata, manipuleerida. Nii Eesti kui ka lääneriikide uurimused näitavad, et peamised põhjused, mis tõukavad uimasteid proovima, on

Helve Saat
psühholoog

uudishimu, võimalus saada uusi kogemusi, leevendada stressi või masendust. Ent uimastipruukimist seostatakse ka lihtsalt meeldiva ja mõnusa tegevusega.

Seda kõike arvesse võttes on päris selge, et hirmutamise ja ähvardamise-ga kedagi uimastitest eemal ei hoia. Ent ka selgitustööga, mis piirdub vaid uimasteid ja nende mõju kirjeldava bukleti pihku pistmisega, võib kasu asemel kahju teha. See, kui noortele uimastite kohta teadmisi anda, ei kustu- ta veel uudishimu neid proovida. USA kogemused on näidanud, et nende noorte hulgas, kellele on uimastite kohta üksnes infot jagatud, uimastipruukijate arv hoopis kasvab.

Teismeliste puhul tuleks hoiduda ka väga üksikasjalikest selgitustest, kuidas ühte või teist narkootikumi manustatakse ning kuidas need mõjuvad. Selline teave ei hirmuta noori, vaid mõjub pigem varjatud reklaamina, innustades kõike omal nahal järele proovima.

Kõige kasutumad on igasugused ühe-

kordsed kampaaniad. Koolides käib sageli külalisesinejaid, kes peavad ühe loengu, viivad läbi kirjaliku küsitluse või näitavad filmi uimastisõltuvusest. Kui kuulnud-nähtut hiljem ei arutata, on jällegi õnnestunud vaid huvi ja põnevust äratada.

Sellest ei aita, kui kästa lastel uimastite pakkujale “ei” öelda. Hoopis mõju- sam on õpetada lastele elu ja suhetega toimetulekuks vajalikke oskusi. Kõige parem on seda teha rollimängude, rüh- matöö ja ühiste arutelude kaudu. Nii treenitakse sotsiaalset vastupanuvõi- met, et noored suudaksid vastu seista eakaaslaste, täiskasvanute ja meedia survele. Teistes riikides on praktisee- ritud ka nn avalikku lubadust – lepin- gut, millele alla kirjutanud õpilane lu- bab uimastitest hoiduda.

Uimasteid ei tarbita lihtsalt sellepärast, et nad on maailmas olemas. Sageli asendavad need teisi, puuduvaid võima- lusi oma vajaduste rahuldamiseks. Üks lihtsamaid võimalusi narkoprobleemi ennetamiseks on toetada noorte vaba aja sisustamist ja huvitegevust. Huviringe sulgedes selle peale paraku ei mõelda. Samuti on oluline psühholoogi- lise nõustamise kättesaadavus nendele noorukitele ja nende vanematele, kellel on tekkinud juba probleeme seoses nar- kootikumide tarvitamisega.